

Моделювання та інформаційні технології. Зб. наук. праць. Ін-т проблем моделювання в енергетиці ім. Г.Е. Пухова. НАНУ. -2002. -Вип.12. -С. 13-18

УДК 681.322

В.ВАСИЛЕНКО, інж.,

О. КЛИМЕНКО, студ.

Л.М. ЛОГІНОВА, мол.наук.сп.,

А.М. СЕРГІШКО канд.техн.наук, ст.наук.сп.

ГЕНЕРАТОР МОДЕЛЕЙ ФІЛЬТРІВ ДЛЯ ПЛІС.

Запропоновано спосіб виконання множення в програмованих логічних інтегральних схемах (ПЛІС) на основі таблиць кратних множень, що забезпечує зменшення апаратних витрат і підвищення швидкодії. На основі цього способу розроблена методика синтезу структур цифрових фільтрів зі скінченною імпульсною характеристикою (СІХ). Методика реалізована у вигляді програми, що генерує моделі СІХ- фільтрів, які описані на мові VHDL і призначені для реалізації в ПЛІС.

A method for multiplication in FPGA is proposed which is based on the tables of partial product sums. This method is implemented in the software tool for the FIR filter structure generation. The generated filter structures are described on VHDL, and have minimized both hardware volume and clock period.

Вступ. Фільтри зі скінченною імпульсною характеристикою (СІХ - фільтри) широко використовуються в системах цифрової обробки сигналів, завдяки їхній високій швидкодії, лінійній фазовій характеристиці, простим процедурам обчислення характеристик. Реалізація СІХ -фільтрів на ПЛІС має ряд переваг, таких як висока продуктивність, малі апаратні витрати, можливість швидкого перенастроювання і висока якість фільтрування завдяки повній адаптації реалізованої структури алгоритму фільтрації.

Однією з основ сучасної технології розробки систем на кристалі є використання в проектах обчислювальних модулів з заданими параметрами, наприклад, блоків ОЗП, що генеруються за допомогою спеціальної програми – генератора модулів. Генератор модулів СІХ - фільтрів може зпростити і прискорити розробку проектів, де необхідні СІХ - фільтри з заданими амплітудо-частотною характеристикою і відношенням сигнал-шум. Генератор СІХ - фільтрів з пакету Xilinx FIR CoreGen™ став широко відомим завдяки високій швидкодії, невеликим апаратним витратам генерованих ним фільтрів [1]. Цей генератор генерує модулі фільтрів, які представлені за допомогою схеми на логічному рівні в стандартному форматі EDIF. Це приводить до того, що діапазон настроюваних параметрів є невеликим і згенеровані модулі знаходять використання в обмеженій множині мікросхем ПЛІС.

В статті описані особливості розробки нового генератора модулів СІХ - фільтрів, що генерує фільтри, описані мовою VHDL, які мають підвищену

швидкодію, мінімізовані апаратні витрати, широкий діапазон зміни параметрів довжини характеристики, розрядності даних і коефіцієнтів, і які можуть бути реалізовані в будь-якій серії ПЛІС, або замовленій ЗВІС.

Методи множення на коефіцієнти, які застосовуються в ПЛІС.
Обчислення СІХ -фільтра, або згортка полягає в знаходженні наступної суми добутків

$$y_n = \sum_{k=1}^K a_k \cdot x_{n-k+1},$$

де x_{n-k+1} - вхідні дані, a_k - коефіцієнти імпульсної характеристики, K - довжина імпульсної характеристикитки, y_n - вихідні результати з індексом n . Щоб одержати один результуючий відлік фільтр повинен зробити близько K множень і додавань. Тому операція згортки є досить трудомістською.

ПЛІС перших поколінь не були розраховані для високопродуктивних обчислень, таких як згортка. Тому раніше блоки множення програмувались як система логічних рівнянь або матриця елементів "1" з деревом суматорів. Тільки в останній час, коли ПЛІС почали широко застосовувати в цифровій обробці сигналів, в нових серіях ПЛІС почали додаватись окремі блоки множення.

В багатьох проектах в процедурі згортки множення виконується на сталий коефіцієнт. Тому застосування комбінаційних схем множення для таких цілей є досить збитковим. Крім того, число блоків множення в нових серіях ПЛІС, як в Xilinx VirtexII™, є обмеженим і часто недостатнім для вирішення багатьох задач. Тому різними авторами було запропоновано ряд способів, що використовують властивості блоків множення на сталу. Наприклад, якщо взяти до уваги, що середнє число одиничних бітів в m - бітовій константі дорівнює $m/2$, то можна розробити блок множення на сталу, який має дерево з $m/2-1$ суматорів, що в 2 рази менше, ніж у звичайного блока множення. Слід відмітити, що існує ряд методів синтезу імпульсної характеристики фільтрів, які мінімізують число одиничних розрядів в коефіцієнтах до 1-3. Але такими методами неможливо розробити високоякісні фільтри з довільною характеристикою.

В роботі [2] було запропоновано метод одержання суми добутків, який називається розподілена арифметика. Метод полягає в збереженні в ПЗП 2^K комбінацій сум до K коефіцієнтів. Якщо i -й зріз бітів вхідного набору даних подається на адресний вхід такого ПЗП, то з нього буде зчитана відповідна сума часткових добутків. Результуюча сума добутків одержується, коли до m таких сум буде додано до числа в акумуляторі результату з відповідним зсувом розрядів.

Такий спосіб був запропонований в роботі [3] як спосіб одержання суми добутків в ПЛІС. Згідно цьому способу 4- входова логічна таблиця (LUT) програмується як швидкоісний 16-бітовий ПЗП. Цей спосіб широко використовується як в багатьох застосуваннях цифрової обробки сигналів, так і в

генераторі Xilinx FIR CoreGen [1]. З метою одержання високої швидкодії всі суми часткових добутоків для i -тих бітів коефіцієнтів обчислюються паралельно. Тому такі схеми фільтрів звичайно називають фільтрами з паралельною розподіленою арифметикою (parallel distributed arithmetic -PDA). Недоліком цього способу є великий об'єм ПЗП якщо число коефіцієнтів K фільтра більше, ніж 8, ..., 12. Для зменшення цього недоліка структуру фільтра ділять на блоки, кожен з яких обчислює суму $K=4$ або 5 добутоків.

В роботі [4] опубліковано інший ефективний спосіб множення в ПЛІС. Він оснований на використанні ПЗП, в i -й комірці якого зберігається коефіцієнт a , який помножений на число i . Тому ПЗП з об'ємом 2^m представляє собою блок множення на сталу для m -бітових даних. Далі детально описується такий самий спосіб, але який ще раніше був запропонований в роботі [5].

Коли допустимий об'єм ПЗП надто малий, то вхідні дані розділяються на l віривок з p розрядів, так що $m \leq lp$, а результат одержується як сума l часткових добутоків. В [5] було показано, що такі блоки множення при реалізації в ЗВІС є більш ефективними, ніж звичайні блоки множення 16-розрядних даних, якщо сумарний об'єм ПЗП не більший, ніж 4 кілобайта, а оптимальний розмір віривки розрядів дорівнює $p=4$. Приклад структури такого блоку множення на сталу для 16-розрядних даних і $p=4$ показано на рисунку 1.

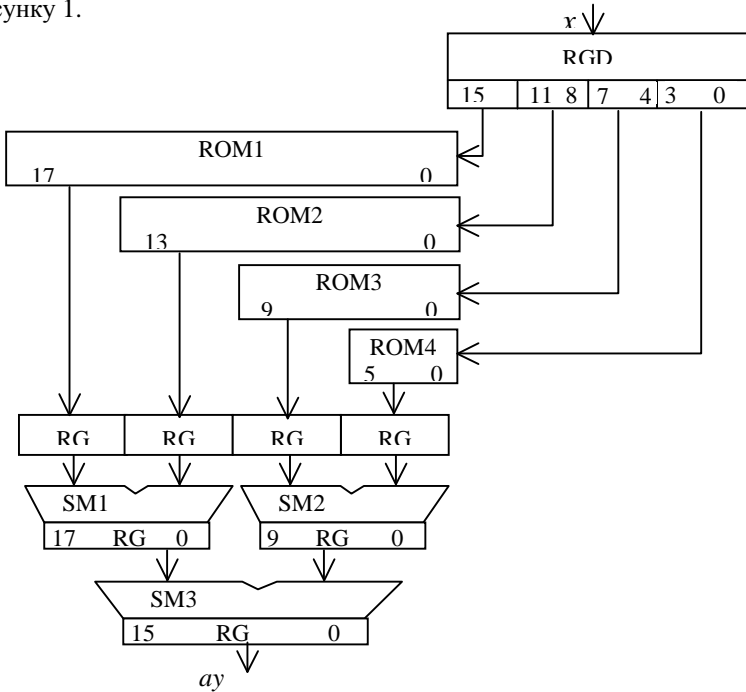

Рисунок 1. Структура блока множення на коефіцієнт.

Така реалізація блоку множення на сталу в ПЛІС має наступний ряд переваг:

- **Висока продуктивність.** Схема такого блоку може бути реалізована як конвейєр з мінімізованою затримкою у всіх його ступенях. Тому мінімальний період циклу синхронізації дуже короткий і не перевищує затримки одного суматора.

- **Зменшений об'єм апаратури.** Результуючий об'єм апаратури СІХ фільтрів не більший або значно менший, ніж об'єм апаратури фільтрів PDA. Це зумовлено наступною причиною. Нехай коефіцієнт a має послідовність j однакових розрядів (одиничних або нульових). Тоді в ПЗП вирізка з $j-p+1$ розрядів буде зберігати біти, які дорівнюють один одному. Крім того, часто однорозрядні вирізки повторюють стан розрядів адреси. При трансляції в логічну схему компілятор-синтезатор на стадії мінімізації апаратних витрат замінює вирізки з цього ПЗП на генератор константи і підключає деякі вихідні розряди до розрядів адреси. Цей ефект проілюстровано на рисунку 2 для випадку множення на коефіцієнт 0,62573 при $p=3$. СІХ - фільтри, які звичайно використовуються на практиці, мають більше, ніж 70% коефіцієнтів, які мають більше $j=4$ однакових старших розрядів і близько 40% коефіцієнтів що мають більше, ніж 7 таких розрядів. Тому, за рахунок мінімізації кодування тільки цих розрядів в ПЗП, результуючий фільтр матиме в 1.1,...,1.6 разів менше апаратних витрат, ніж фільтр типу PDA, в залежності від набору коефіцієнтів фільтра.

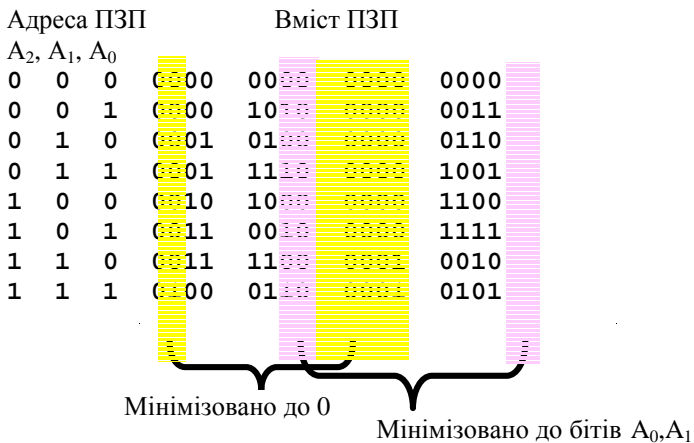

Рисунок 2. Реалізація на ПЗП множення константи $a = 0.62573$ на 3 розряди множника

- Збільшена еквівалентна розрядність коефіцієнтів. Така властивість пов'язана з тим, що якщо коди коефіцієнтів запам'ятовувати в ПЗП і округляти до m розрядів після множення коефіцієнта a на константу i а не перед таким множенням, то до молодших розрядів кратних множників додаються кратні відкинуті розряди. Тому еквівалентна розрядність коефіцієнтів в фільтрах може бути оцінена як $m-2$, де m дорівнює максимальній розрядності ПЗП, яке використовується в даному фільтрі. При тих же умовах розрядність коефіцієнтів в фільтрі типу PDA дорівнює лише $m-p$.

Генератор СІХ - фільтрів. Розроблено генератор модулів СІХ - фільтрів, які використовують блоки з множенням на ПЗП. Генеровані фільтри мають звичайну структуру, яка включає блок внутрішніх регістрів для конвейерної затримки вхідних даних і дерево суматорів, яке обчислює суму затриманих і зважених даних. Для підтримки високої продуктивності схема фільтру глибоко конвейеризована.

Розрізняються два типи структур, які називаються фільтрами з несиметричною і симетричною імпульсною характеристикою. В останніх фільтрах використовується властивість однаковості пар коефіцієнтів, завдяки чому вдвічі зменшується кількість блоків множення.

Модулі, що генеруються, описані за допомогою одного VHDL -файла і підходять для реалізації в будь-якій серії ПЛІС. Такий файл може бути зкомпільованим будь-якою синтезуючою програмою в файл схеми на логічному рівні для таких ПЛІС, як Xilinx XC4000, Spartan™, Virtex™, Altera Flex10K™, Flex20K™ та інших.

Генератора СІХ - фільтрів розроблено з використанням програми Win32 Delphi з вікном настройки. Також генератор виконано як застосування, яке керується командною строкою. Користувачі можуть змінювати наступні параметри фільтрів:

- набір коефіцієнтів, які можуть задаватись як десяткові, восьмиричні, шіснадцятиричні, двійкові цілі числа або числа в форматі з плаваючою комою;
- розрядність вхідних і вихідних даних від 4 до 24 біт;
- розрядність коефіцієнтів від 4 до 24 біт;
- число коефіцієнтів від 4 до 128;
- фільтри з симетричною несиметричною або антисиметричною імпульсною характеристиками;
- вхідні дані позитивні або знакові;
- керування швидкістю обчислень за допомогою сигналу дозволу синхросигналу (Clock Enable).

Експериментальні результати. При іспитах генератора було згенеровано набір СІХ - фільтрів, які були занурені в ПЛІС фірми Xilinx за допомогою САПР Foundation 3.1. Для цього були використані набори коефіцієнтів, які зустрічаються на практиці, а саме коефіцієнти фільтрів

нижніх частот і смугових фільтрів з симетричною імпульсною характеристикою з рівнем сигналу в смузі затримання $-60, \dots, -70$ дБ. Деякі результати для 16 - розрядних даних і коефіцієнтів дані в наступній таблиці. Апаратні витрати приведені в числі еквівалентних КЛБ (ЕКЛБ). Результати для фільтрів, згенерованих за допомогою Xilinx FIR PDA CoreGen, показані для порівняння в нижній смузі таблиці.

Мікросхема	Число коефіцієнтів, K	Апаратні витрати, ЕКЛБ	Максимальна частота дискретизації, МГц
VirtexE-8	20	1022	212
VirtexE-8	99	5151	208
XC4000XV-07	20	1008	76
XC4000XV-07	20	1457	50

Аналіз таблиці показує, що результуючі структури фільтрів мають високу продуктивність і мінімізовані апаратні витрати. Апаратні витрати практично пропорційні кількості коефіцієнтів, а максимальна частота дискретизації майже не залежить від кількості коефіцієнтів. На рисунку 3. показані порівняльні характеристики названих фільтрів.

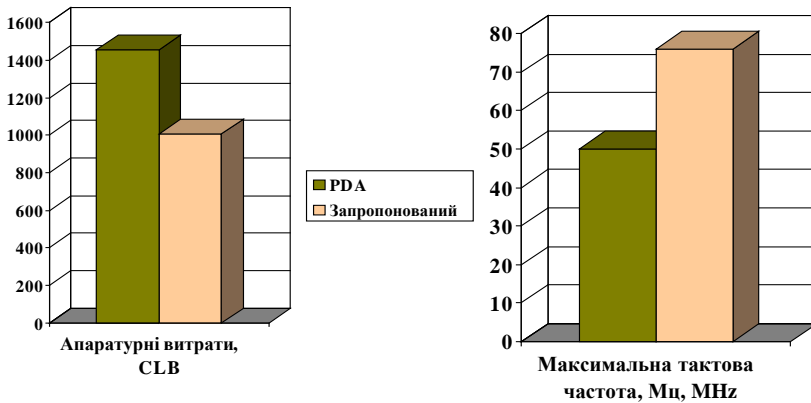

Рисунок 3. Порівняльні характеристики симетричних СІХ - фільтрів для 20 коефіцієнтів і 16-розрядних даних і коефіцієнтів, які реалізовані в ПЛІС XC4000XV-07

Висновки. Розроблено новий генератор моделей СІХ - фільтрів, що синтезуються, який використовує функціональні властивості ПЛІС і мінімізує апаратні витрати результуючого проекту. Він забезпечує розробку сильно конвейеризованих структур з високими тактовими частотами, які можуть досягати значення більше, ніж 200 МГц для сучасних ПЛІС. Заготовки що генеруються описані на мові VHDL і представлені одним файлом і таким чином, можуть бути зкомпільовані у будь- яку серію ПЛІС або замовлену ЗВІС.

ПОСИЛАННЯ

- [1] Parallel Distributed Arithmetic FIR filter. Product Specification. Available at <http://www.xilinx.com>. Feb.8.1988.
- [2] Peled A., Liu B. A New Hardware Realization of Digital Filters. *IEEE Trans. on Acoustic Signal, Speech Processing*, V.ASSP-22, June, 1974.
- [3] Mintzer L. FIR filters with the Xilinx FPGA. *FPGA'92, ACM/SIGDA Workshop on FPGAs*, 1992, pp. 129-134.
- [4] Chapman K. Constant Coefficient Multipliers for the XC4000E. Application Note. Available at <http://www.xilinx.com>. December 11, 1996.
- [5] Каневский Ю.С., Некрасов Б.А., Сергиенко А.М. К вопросу о разработке высокопроизводительных процессоров БПФ. Управляющие системы и машины, -1986. -№4, -с.60-63.
- [6] Kaniewski J., Berezowski R., Gretkowski D., Maslennikov O., Soltan P. Modele VHDL filtrov FIR przeznaczonych do realizacji w układach FPGA. *Materialy III Krajowej Konferencji Naukowej "Reprogramowalne układy cyfrowe"*, RUC'2000, Szczecin (Poland), 10-11 Kwietnia 2000. pp.269-276.